

نگاهی به:

دستورالعمل پیش‌گیری و کاهش قاچاق کالای دخانی و شیوه‌های مبارزه با آن

تنظیم و تلخیص: دکتر حبیب‌اله فصیحی

تلاش در جهت کاهش تقاضا، گسترش سطح آگاهی عمومی نسبت به مضرات سیگار، افزایش قبح قاچاق کالای دخانی، بکارگیری توان و مقدرات دستگاه‌ها برای مقابله با قاچاق سیگار و انضباط‌بخشی سطح عرضه از اولویت‌های این دستورالعمل می‌باشد. به‌طور کلی در این دستورالعمل راه‌کارها و روش‌های مختلف مهار و کنترل قاچاق کالای دخانی تصویب و ابلاغ شده است.

فصل اول از این دستورالعمل ضمن ترسیم وضعیت قاچاق کالای دخانی و مبارزه با آن، محورهای کاری دولت و ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز را تبیین نموده و مسیرهای ورود قاچاق به کشور را به ترتیب بیان می‌نماید. همچنین قوانین و مقرراتی که در تدوین دستورالعمل به آن‌ها استناد شده را نام می‌برد.

فصل دوم به تشریح تعاریف و اصطلاحات به کار رفته اختصاص دارد. در فصل سوم سیاست‌ها و اولویت‌ها مطرح شده‌اند. مواردی چون: تلاش در جهت کاهش تقاضا، گسترش سطح آگاهی‌های عمومی نسبت به زیان‌های مصرف دخانیات، افزایش روشننگری و زشت‌نمایی قاچاق کالای دخانی، تمرکز

۴۳/۳ میلیارد نخ در سال ۷۹ به رقم ۱۳ میلیارد نخ در سال ۸۴ و سپس هفت میلیارد نخ در سال ۸۶ کاهش یافته و این موضوع بیانگر این واقعیت است که تمهیدات و برنامه‌ریزی‌های انجام گرفته از جمله منطقی شدن تعرفه‌ی واردات و تلاش در افزایش تولید داخلی، موجب اثرگذاری در کاهش قاچاق این کالا شده است، از این رو اقدامات به‌عمل آمده در جهت پیش‌گیری از قاچاق کالای دخانی باید ادامه یابد.

تلاش مسوولان برای ساماندهی تولید داخلی و واردات قانونی آن و همچنین تلاش همه‌جانبه برای پیش‌گیری از گرایش جوانان به استعمال سیگار قابل توجه است. بحث مبارزه با قاچاق کالا و جمع‌آوری سیگار قاچاق طبق قوانین و مقررات از جمله قانون نحوه‌ی اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز و آئین‌نامه اجرایی آن از سوی سازمان‌های کاشف و شاکس در حال اجراست. بر این اساس دستورالعملی به نام "دستورالعمل پیش‌گیری و مبارزه با قاچاق کالای دخانی و متفرعات آن" در ۹ فصل و ۵۴ ماده از سوی ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز تدوین و پس از تصویب جهت اجرا ابلاغ شده است.

در حال حاضر نیاز مصرف سالانه سیگار کشور حدود ۶۰ میلیارد نخ است، و برآوردها حاکی از آن است که ۱۰ درصد این نیاز از طریق قاچاق تامین می‌شود. براساس برآورد سال ۱۳۸۶ میزان مصرف سیگار در کشور حدود ۵۷ میلیارد نخ بوده است. از این میزان ۱۵ میلیارد نخ تولید داخلی، ۱۲ میلیارد نخ تولید مشارکتی (با کمپانی‌های بزرگ سیگارسازی)، ۲۳ میلیارد نخ واردات رسمی (۶۸٪ مصرف سیگار داخلی به صورت واردات قانونی و تولید مشارکتی تامین شده است)، و بقیه‌ی آن حدود هفت میلیارد نخ به صورت غیرمجاز تأمین گردیده است. همچنین تنباکوی خریداری شده از کشاورزان توسط شرکت دخانیات بالغ بر ۱۷۵۰ تن و تنباکوی معسل مجاز وارداتی ۲۲۰۰ تن می‌باشد. برآورد میزان قاچاق تنباکوی خام که بیش‌تر به کشورهای عربی حوزه‌ی خلیج فارس و سوریه قاچاق یا در داخل کشور به صورت غیر مجاز توزیع می‌شود، فراتر از ۲۲۴۰ تن است.

بررسی آمار کشفیات در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که تنها ۳٪ حجم قاچاق سیگار کشف می‌گردد. با این حال قاچاق سیگار به کشور از میزان

توان و مقدرات دستگاه‌ها برای رویارویی با قاچاق کالای دخانی، انضباط‌بخشی به عرضه‌ی کالای دخانی حسب مقررات مربوط و کنترل اماکن عمومی از سیاست‌های معرفی شده این فصل هستند. در فصل چهارم در راستای کاهش تقاضای مصرف کالای دخانی، وظایفی برای دستگاه‌های مرتبط تعیین شده است. از جمله:

برای وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی: ایجاد مراکز مشاوره‌ای برای جلوگیری از گرایش به استعمال دخانیات و تشویق به ترک دخانیات، نصب تابلوهای هشداردهنده و پارچه‌نوشته‌هایی حاوی اعلام مضرات سیگار در نقاط آلوده یا در معرض آلودگی به دخانیات، اطلاع‌رسانی همگانی با همکاری صدا و سیما به‌طور پیاپی، اقدام به انجام برنامه‌های پیش‌گیرانه از طریق همکاری با شهرداری‌ها و شوراهای اسلامی، هم‌چنین بهره‌مندی از توان‌مندی آن‌ها در امر تبلیغات پیش‌گیرانه استعمال دخانیات، برنامه‌ریزی با همکاری کلیه‌ی دستگاه‌های دولتی به‌منظور افزایش سطح اطلاعات پیرامون زیان‌های استعمال دخانیات به‌صورت روش‌مند، همکاری با مراکز آموزش عالی و پژوهشی در زمینه‌ی چاپ و انتشار آثار با موضوعات پیش‌گیری از استعمال دخانیات، تعیین میزان تقریبی مصرف و نیاز سالانه‌ی کالای دخانی کشور با استفاده از کارشناسان متخصص برگزیده .

برای وزارت بازرگانی: جلوگیری از فعالیت واحدهای صنفی غیر مجاز به منظور پیش‌گیری از گسترش توزیع غیرمجاز کالای دخانی، توجیه واحدهای صنفی برای خودداری از فروش سیگار فله‌ای (به‌صورت نخی)، ابلاغ به واحدهای صنفی برای خودداری از فروش سیگار بدون برچسب موضوع ماده‌ی ۵ قانون جامع کنترل دخانیات و مبارزه‌ی ملی با آن،

برای شرکت دخانیات: هماهنگی لازم را در جهت اقدامات پیشگیرانه ای که بر عهده سایر سازمان‌ها و دستگاه‌ها محول شده است و بالاخره برای صدا و سیما: همکاری لازم را با دستگاه‌های مرتبط برای پیش‌گیری و کاهش مصرف کالای دخانی.

در فصل پنجم پیشگیری از قاچاق

از راه کنترل کیفی تولید مطرح شده و شرکت دخانیات را ملزم به اقداماتی ساخته است. از جمله این که این شرکت باید برنامه‌ی جای‌گزینی تولید داخلی را با همکاری وزارت جهاد کشاورزی در راستای سیاست‌های دولت در یک طرح سه ساله تهیه و نسبت به تأمین مواد اولیه‌ی مورد نیاز در داخل، اقدام نماید. نیز موظف است ضوابط و مقررات استاندارد را در تولید و واردات کالای دخانی رعایت کند.

شرکت دخانیات باید ترتیبی در پیش گیرد تا کلیه‌ی کالای دخانی اعم از وارداتی، تولید مشارکتی، تولید تحت لیسانس در خارج از کشور، و تولید داخل صرفاً با نصب برچسب ویژه و درج پیام بهداشتی، تولید یا وارد شود

فصل ششم در ۱۹ ماده و ۶ تبصره پیش‌گیری از ورود فرآورده‌های دخانی قاچاق و مقابله با آن، از راه روان‌سازی واردات مجاز را مورد نظر قرار داده است. این فصل گمرک را مکلف نموده تا به منظور اعمال کنترل‌های لازم و جلوگیری از قاچاق محصولات دخانی ترتیبی در پیش گیرد تا گمرک‌های اختصاصی مشخص شده‌ای را به‌عنوان "مبادی اختصاصی برای ترخیص قطعی کالاهای دخانی" و مبادی گمرکی مجاز مشخصی را برای ترانزیت کالای دخانی از خاک جمهوری اسلامی ایران در نظر بگیرد. همچنین سازمان مذکور ترتیبی در پیش گیرد تا گمرک‌های تعیین‌شده، مشخصات کامل فرآورده‌های دخانی وارداتی و ترانزیتی (مشخصات فنی سیگارها) را در برگه اظهارنامه‌ی گمرکی به‌صورت دقیق درج نمایند. گمرک باید از ترانزیت انواع کالای دخانی و متفرعات آن با

علامت تجاری ایرانی (در صورت عدم ارائه‌ی اسناد مثبته از قبیل پروانه‌ی صادراتی و مجوز شرکت دخانیات) از مسیر جمهوری اسلامی ایران جلوگیری کرده و موارد را برای پی‌گیری قضایی به شرکت دخانیات اعلام نماید.

به موجب مواد این فصل شرکت دخانیات به‌صورت مستمر آخرین شیوه و شگردهای مورد استفاده قاچاقچیان را به‌همراه مسیرهای ورود و انتقال با ذکر نوع فرآورده‌های دخانی، به ناجا، گمرک، و وزارت اطلاعات اعلام نموده و با هماهنگی گمرک، سازمان راهداری و ناجا محموله‌های ترانزیتی به مقصد افغانستان و عراق را بدرقه می‌کند. نیروی انتظامی نیز در صورت ظن قوی به محموله‌های ترانزیت فرآورده‌های دخانی و متفرعات آن، خودرویی مورد نظر را متوقف و مراتب را به نزدیک‌ترین گمرک محل اعلام می‌نماید. وزارت راه و ترابری (سازمان راهداری) بایستی با همکاری شرکت دخانیات نسبت به نصب سیستم on line G.P.S بر روی وسایل نقلیه حامل کالای دخانی، اقدام کند. سازمان راهداری نسبت به تعیین دقیق مسیر محموله‌های ترانزیتی کالای دخانی اقدام کرده و اطلاعات مربوط را در اختیار نیروی انتظامی محل قرار می‌دهد. ناجا وظیفه دارد با کنترل خودروهای ترانزیتی برابر مسیر تعیین‌شده، خودروهایی را که انحراف از مسیر دارند، به ظن قاچاق متوقف، و مراتب را به نزدیک‌ترین گمرک محل برای رسیدگی، اعلام کند.

به موجب مواد دیگری از این فصل، وزارت راه و ترابری (سازمان راهداری و حمل و نقل) با شرکت‌های متخلفی که در مورد آنان پرونده‌ی قضایی تشکیل، و منجر به صدور رأی محکومیت گردیده است، براساس مقررات مشروحه‌ی که در دستورالعمل آمده برخورد می‌کند.

بر اساس یکی دیگر از مواد، واردات فرآورده‌های دخانی و متفرعات آن منحصرأ توسط شرکت‌های تولیدکننده یا نمایندگان رسمی آن‌ها در کشور انجام می‌گیرد و عرضه‌ی فرآورده‌های دخانی و متفرعات آن نیز صرفاً توسط عاملان رسمی توزیع شرکت دخانیات انجام می‌شود. واردکنندگان برابر شروط ضمن عقد با شرکت دخانیات، در مقابل

و مبارزه با قاچاق کالی دخانی، ضوابط صادرات کالاهای دخانی را روشن کرده است. در یکی از مواد این فصل مرزهای مجازی به منظور صادرات محصولات داخلی مشخص شده اند. در مواد دیگر، شرکت دخانیات مکلف شده نسبت به ارسال تصاویر مجوزهای صادر شده برای صادرات محصولات دخانی تولید داخلی و یا مشارکتی، به نیروی انتظامی و گمرک جمهوری اسلامی ایران به منظور اعمال نظارت و کنترل‌های لازم اقدام نماید و گمرک‌های کشور باید با بهره‌گیری از کارشناسان شرکت دخانیات نسبت به تشدید اقدامات کنترلی در جلوگیری از خروج بدون مجوز انواع تنباکو (به‌ویژه تنباکوی زرد طلایی اصفهان) از مبادی رسمی، اقدام کنند.

و بالاخره فصل انتهایی دستورالعمل در ۱۰ ماده موارد عمومی از این ضوابط را تعیین نموده است. به موجب برخی از مواد فصل اخیر، شرکت دخانیات باید اطلاعات مربوط به تولید غیر مجاز مارک‌های تجاری ثبت‌شده بین‌المللی شرکت دخانیات به صورت جعلی و تقلبی در بعضی از کشورها را، برای پی‌گیری، از طریق وزارت امور خارجه، به موقع به ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز اعلام نماید. همچنین این شرکت بایستی به منظور حمایت از اقتصاد داخلی و جلوگیری از قاچاق کالای دخانی، شیوه‌های نوین پیش‌گیری قاچاق کالای دخانی و مبارزه با آن را با اخذ تجارب، اطلاعات و دانش از کمپانی‌های بین‌المللی رابه ستاد یاد شده ارائه کند.

در یکی از مواد این فصل آمده که به‌منظور ایجاد وحدت رویه، اولویت‌بندی اقدامات، تعیین روش‌های اجرایی، و پی‌گیری اجرای هماهنگ این دستورالعمل، کارگروهی متشکل از نمایندگان قوه قضائیه، گمرک ایران، ناجا، وزارت بازرگانی، سازمان تعزیرات حکومتی، شرکت دخانیات، سازمان راهداری و وزارت بهداشت به مسئولیت دبیرخانه ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز تشکیل شود. ■

لیسانس در خارج از کشور، و تولید داخل صرفاً با نصب برچسب ویژه و درج پیام بهداشتی، تولید یا وارد شود. وزارت بازرگانی موظف است با همکاری شرکت دخانیات با استفاده از روش‌های نرم‌افزاری (مانند کارت هوشمند) نسبت به مستندسازی فعالیت عاملان فروش کالای دخانی ظرف مدت ۶ ماه اقدام نماید. به منظور تشدید برخورد با عرضه کالای دخانی قاچاق و بدون

برچسب ویژه و پیام بهداشتی، وزارت بازرگانی در صورت نیاز، با همکاری ناجا، شرکت دخانیات و وزارت بهداشت، نسبت به تشکیل تیم عملیات مشترک اقدام می‌نماید. این شرکت بر اساس شروط ضمن عقد با شرکت‌های واردکننده، به انهدام فرآورده‌های دخانی قاچاق کشف‌شده، تقلبی و غیرتقلبی مربوط به این‌گونه شرکت‌ها که در داخل کشور دارای نمایندگی مجاز هستند می‌پردازد و بهای فروش آن را بر اساس نرخ مصوب شرکت دخانیات از نمایندگی‌های مجاز دریافت و به حساب خزانه واریز می‌کند و ۵۰٪ سهم سازمان کاشف را محاسبه و برای واگذاری به سازمان کاشف مربوط، به خزانه اعلام می‌نماید. فصل هشتم دستورالعمل پیشگیری

عرضه فرآورده‌های دخانی قاچاق، نوع و مارک تجاری مورد قرارداد، باید به شرکت دخانیات پاسخ‌گو باشند.

فصل هفتم دستورالعمل، چگونگی کنترل حمل، نگه‌داری، و عرضه فرآورده‌های دخانی قاچاق، و رویارویی با آن را تعیین نموده و در این رابطه وظایفی برای دستگاه‌ها مشخص کرده است. از جمله این‌که:

شرکت دخانیات وظیفه دارد شرایط و ضوابط عاملیت عرضه کالای دخانی را به طرق مناسب به اطلاع افراد متقاضی برساند و ترتیبی در پیش گیرد تا عاملین عرضه کالای دخانی به صورت عمده فروشی، پس از اخذ مجوز اولیه از شرکت دخانیات، نسبت به اخذ پروانه‌ی کسب از اتحادیه‌ی صنفی اقدام نمایند.

وزارت بازرگانی از طریق دبیرخانه‌ی هیئت عالی نظارت بر سازمان‌های صنفی کشور فهرست اتحادیه‌های صنفی را که مجاز به فروش کالای دخانی به مصرف‌کنندگان می‌باشند، مشخص می‌کند و مراتب را به آگاهی اتحادیه‌های مربوط، شرکت دخانیات و ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز می‌رساند. وزارت بازرگانی و شرکت دخانیات با افراد حقیقی و حقوقی که بدون پروانه‌ی فروش (یا مجوز شرکت دخانیات برای عمده‌فروشان) اقدام به عرضه کالای دخانی

بدون شماره‌ی سریال، برچسب ویژه و پیام بهداشتی می‌نمایند، برخورد کرده و پرونده را به مراجع صلاحیت دار ارسال می‌کنند تا برابر ماده‌ی ۱۱ قانون کنترل و مبارزه‌ی ملی با دخانیات مجازات شوند. وزارت بازرگانی با همکاری اتحادیه‌های صنفی مربوط، با واحدهای صنفی‌ای که اقدام به حمل و نقل، نگه‌داری، عرضه و فروش کالای قاچاق و دخانی نمایند، برابر ماده‌ی ۱۴ قانون جامع کنترل و مبارزه‌ی ملی با دخانیات و ماده‌ی ۶۲ قانون نظام صنفی کشور، برخورد می‌نماید.

شرکت دخانیات باید ترتیبی در پیش گیرد تا کلیه کالای دخانی اعم از وارداتی، تولید مشارکتی، تولید تحت